

Острозька давніна.
Остріг, 2015. – Вип. 4. – С. 35-45.

Олег Однороженко

ПЕЧАТКИ ОСТРОЗЬКОГО ОРДИНАТА КНЯЗЯ ВЛАДИСЛАВА-ДОМІНІКА ЗАСЛАВСЬКОГО

Серед геральдичної спадщини руських княжих родів герботворення князів Осторозьких та їхньої молодшої галузі – князів Заславських є, напевно, одним з найбільш опрацьованих¹. Зумовлено це, як визначено роллю, що відігравали ці доми в українській історії протягом XV-XVII ст., так і наявністю великої кількості геральдичних і сфрагістичних пам'яток, що належали представникам цих родин².

Разом з тим, значне число аспектів, пов'язаних з геральдикою «князів на Острозі», лишається нез'ясованим. Зокрема, розвиток їхнього герботворення у XVII ст. на сьогодні досліджено лише в загальних рисах, що виразно контрастує з рівнем опрацюваності геральдичних знаків Осторозьких і Заславських XVI ст. Причиново представлено використання герба Острозького князівства серед спадкоємців згаданих домів, які вигасли у чоловічіх лініях 1620 і 1673 рр. відповідно³. Не у повній мірі розкрито питан-

¹ Голубев С. Описание и истолкование дворянских гербов южно-русских фамилий в произведениях духовных писателей XVII века // Труды Киевской духовной академии. – Киев, 1872. – Кн. 10. – С. 365-366; Piekosiński F. Heraldika polska wieków średnich. – Kraków, 1899. – S. 296, 302, 342; Болсуновский К. Сфрагистические и геральдические памятники Юго-Западного края. – Киев, 1908. – Вып. 2. – С. 2-3; Арсеньев Ю. Геральдика. Лекции, читанные в Московском Археологическом институте в 1907-1908 году. – Москва, 2001. – С. 346-347; Лукомський В.К. Медаль Константина Константиновича Острозького // Науковий збірник Ленінградського товариства дослідників української історії, письменства та мови. – Ленінград, 1926. – Вип. 1. – С. 41-50; Назаренко Є. Герб Острозьких і початок геральдичної поезії в Україні // Знак. – Львів, 2000. – Ч. 22. – С. 3; Помазан І. Інтерпретація герба князя Константина Константиновича Острозького в деяких зразках української поезії кінця XVI – початку XVII ст. // Знак. – Львів, 2000. – Ч. 22. – С. 4-5; Назаренко Є. Зображення герба Острозьких на книгах і архітектурних пам'ятках // Знак. – Львів, 2001. – Ч. 24. – С. 5; Соболев Л. Генеалогическая легенда рода князей Острожских // Славяноведение. – Москва, 2001. – № 2. – С. 31-44.

² Однороженко О. Князівська геральдика Волині середини XIV-XVIII ст. – Харків, 2008. – С. 10-47; Однороженко О. Руські королівські, господарські та князівські печатки XIII–XVI ст. – Харків, 2009. – С. 89-95, 112-118, 244-248, 263-267; Однороженко О. Герб князів Острозьких // Наукові записки. Серія «Історичні науки». Матеріали міжнародної наукової конференції «Князь Василь-Константин Острозький в історії України та Європи». – Острог, 2008. – Вип. 12. – С. 60-76; Однороженко О. Західноєвропейські джерела XIII–XIV ст. та походження герба князів Острозьких // Острозька давніна. Науковий збірник. – Остріг, 2013. – Вип. 2. – С. 26-42.

³ Wolff J. Kniaziowie litewsko-tuscy od końca czternastego wieku. – Warszawa, 1895. – S. 357-358, 603-604.

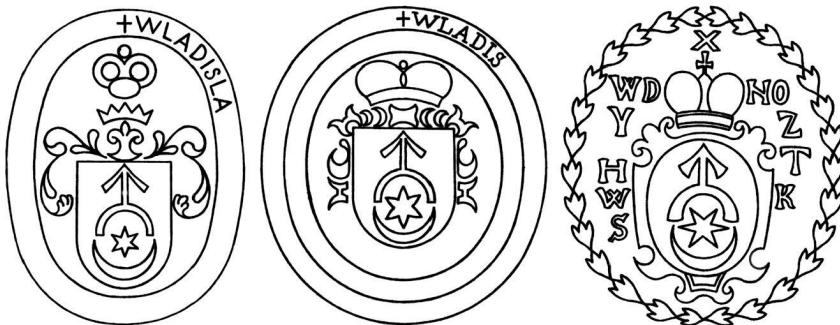
ня уживання репрезентаторами цих родів складених гербів з розгорнутими генеалогічними програмами. При тому, що на сьогодні подібні дослідження є надзвичайно перспективними, а джерелознавчий потенціал вивчення багатодільних щитів князів і шляхти – далеко не вичерпаним⁴.

Один з найбільш повних геральдично-сигілографічних комплексів, який дозволяє з'ясувати вище означені питання, становлять сферестичні пам'ятки, що належали острозькому ординату Владиславу-Домініку Заславському, князю на Острозі та графу на Тарнові. На сьогодні відомо шість печаток магната, якими він користувався упродовж 1630-1651 рр. Половина з них містить у своєму полі герби з розгорнутими генеалогічними програмами. Всі печатки мають овальну форму, найбільш уживану в цей час, та доволі значні розміри – від 29x25 мм до 53x46 мм.

Найдавніша, з відомих на сьогодні, печатка князя перебувала в ужитку протягом 1630-1632 рр. Її іконографія має певні особливості, які не знаходять аналогій серед інших пам'яток князівської сферестики цього періоду. В півкруглому щиті було зображене родовий герб князів Заславських, у звичному, від другої половини XVI ст., вигляді – знак у вигляді стріли вістрям вгору над півколом, що лежить кінцями додолу над шестипроменевою зіркою, знизу півмісяць, що лежить рогами догори. Над щитом розташовано забороло у достатньо незвичному вигляді – з горішньою частиною у формі трилисника. Над заборолом знаходитьться п'ятизубчаста корона, уживання якої в руській геральдиці практично не спостерігається. Врешті, згори бачимо другу – князівську корону, що також є доволі незвичним для руського геральдичного мистецтва цього часу. Навколо щита розташовано рослиноподібний намет. Напис по колу прочитується лише частково: + WLADISLA[...]⁵.

⁴ Konopka J. O polskich herbach złożonych // Miesięcznik heraldyczny. – Lwów, 1911. – T. 4. – S. 82-84, 108-113, 134-137, 172-175; Konarski S. O polskich herbach złożonych // Miesięcznik heraldyczny. – Lwów, 1932. – T. 11. – S. 35-37; Puzyra J. Herb złożony Pawła Holszańskiego, biskupa wileńskiego // Miesięcznik heraldyczny. – Lwów, 1932. – T. 11. – S. 126-128; Antoniewicz M. Manifestacja genealogiczna w herbie złożonym biskupa Pawła Olgimunta księcia Holszańskiego // Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. Seria: Zeszyty Historyczne. – Częstochowa, 1997. – Zesz. 4. – S. 387-432; Stróżyk P. O potrzebie i możliwościach badań nad herbami złożonymi. Uwagi na przykładzie ikonograficznych źródeł heraldycznych z Wielkopolski // Acta Universitatis Wratislaviensis. – Nr 2675. – Historia CLXX: Ad fontes. O naturze źródła historycznego / Red. S. Rosik, P. Wiszewski. – Wrocław, 2004. – S. 201-225; Rogulski J. Treści propagandowe herbu złożonego księcia Szymona Samuela Sanguszki z 1626 roku // Insignia et splendor. Heraldyka w służbie rodów szlacheckich i instytucji Kościoła. – Kraków, 2011. – S. 9-84; Однороженко О. Руські родові герби XIV-XVI ст. як генеалогічне джерело // Генеалогія. Збірка наукових праць. – Київ, 2013. – Вип. 1. – С. 395-427; Шаланда А. Ліс клейнавых гербаў шляхты ВКЛ і яе гербавы «сепаратызм» у XVII-XVIII ст. // Генеалогія. Збірка наукових праць. – Вип. 1. – Київ, 2013. – С. 427-435; Шаланда А. Складаныя гербы шляхты ВКЛ у другой палове XVI-XVII ст. як крыніцы па генеалогіі // Генеалогія. Збірка наукових праць. – Вип. 2. – Київ, 2016. – С. 69-85.

⁵ Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі скорочення: ЦДІАК України). – Ф. 2227, оп. 1, спр. 475, арк. 1; ф. 2228, оп. 1, спр. 5, арк. 4 (овальна, 30x24 мм).

Печатки князя Владислава-Домініка Заславського 1630, 1638 і 1651 рр.

Князівська печатка, що найдовше перебувала в ужитку (впродовж 1638–1652 рр.), мала подібну іконографію, але з меншою кількістю позашитових елементів. Попри наявність великої кількості відбитків цієї матриці, в нашому розпорядженні немає жодного відтиску задовільної якості, який би дозволив повністю реконструювати зображення в полі печатки і особливо – зміст легенди, поданої у два кола (наразі, маємо лише початок напису по зовнішньому колу: + WLADIS[...]). Гербове зображення складається з півкруглого барокового щита з родовим знаком, над яким розташована князівська корона⁶.

Водночас із попередньою (при документі від 7 січня 1651 р.), в ужитку перебувала ще одна печатка князя, цього разу із зображенням родового герба в овальному бароковому щиті, над яким вміщено князівську корону під хрестиком (елемент не характерний для руського герботворення). Замість легенди герб оточував абревіатурний напис: WD-X-NO-Y-Z-H-T-W-K-S-[L], тобто: Władyslaw Dominik xiążę na Ostrogu y Zaslawiu, hrabia na Tarnowie, wojewoda krakowski, starosta lucki⁷.

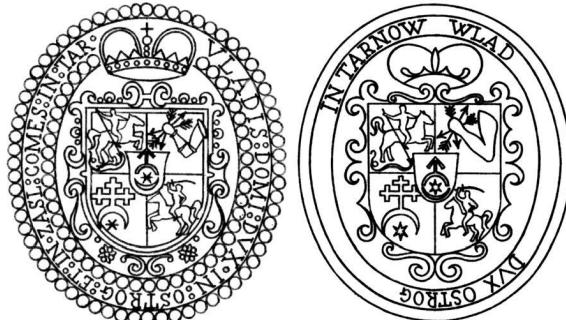
Паралельно з печатками з самим лише родовим гербом, князь Владислав-Домінік уживав інші три матриці зі складеним гербом в їх полі, що містив розлогу генеалогічну програму – півкруглий бароковий щит було розділено на чотири частини. В першій знаходилося зображення святого Юрія на коні, що влучає списом у змія, в другій – закута в лати рука тримає три стріли в зірку, в

⁶ Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (далі скорочення: ІР НБУВ). – Ф. 301, спр. 656 Л, арк. 68; ЦДІАК України. – Ф. 221, оп. 1, спр. 78, арк. 46; ф. 256, оп. 1, спр. 90, арк. 83 зв., 95 зв., 97, 99, 111 зв., 115 зв., 117, 120, 123, 142, 146, 154, 159, 164, 175, 178, 179 зв., 196 зв., 200, 202; ф. 2071, оп. 1, спр. 29, арк. 20, 22 зв.; ф. 2228, оп. 1, спр. 125, арк. 10; спр. 407, арк. 57, 60 зв.; спр. 618, арк. 1 зв.; Archiwum główne akt dawnych (далі скорочення: AGAD). – Zbiór dokumentów papierowych. – Sygn. 4009; Tak zwana Metryka Litewska. Dział IX. – Sygn. 89, s. 548; Archiwum Narodowe w Krakowie (далі скорочення: ANK). – Archiwum Sanguszków (далі скорочення: AS). – Teka XVI a, plik 96, s. 713, 754; teka XVII, plik 10; plik 56, s. 283; teka XX, plik 2; teka XXI, plik 96; teka XXII, plik 35; teka XXII a, plik 32; teka XXIV, plik 68 (овальна, 42x40 мм).

⁷ ANK. – Zbiór Rusieckich. Dyplomy papierowe 74 (овальна, 44x36 мм).

третій – знак у вигляді перехрещеного хреста над півмісяцем, що лежить рогами додолу над шестипроменевою зіркою, в четвертій – рицар на коні, в правиці тримає шаблю, в середньому щитку – знак у вигляді стріли вістрям вгору над півколом, що лежить кінцями додолу над шестипроменевою зіркою, здолу півмісяць, що лежить рогами догори; над щитом розміщено князівську корону.

Іконографія геральдичної конструкції на цих печатках різиться лише у незначних деталях. Натомість, достатньо відмінними є розміри сфрагісів і зміст довковіх написів. Зокрема, на печатці від 1633-1640 рр. легенда має наступний вигляд: VLADIS : DOMI : DVX : IN : OSTROG : ET : IN • ZASL : COMES : IN : TAR •⁸. На печатці від 1637 р. вона суттєво пошкоджена, але очевидно збігається у загальних рисах із попередньою: WLAD [...] DVX OSTROG [...] IN TARNOW⁹. А на печатці від 1647 р. крім титулів представлено також уряди Владислава-Домініка Заславського: * WLADIS : DOMIN : DVX IN OSTROG ET ZASLAW [...] LVCENSIS CAPITAN.¹⁰

Печатки князя Владислава-Домініка Заславського 1633 і 1637 рр.

Відчитання змісту багаточастинного герба, вміщеного на цих печатках, пов’язане з певними ускладненнями, оскільки розташування фігур в окремих частинах не відповідає звичайному порядку складання подібних геральдичних конструкцій. Як правило, багатодільні герби з генеалогічними програмами містять у першій частині знак батька, в другій – матері, в терпій – бабки за батьківською лінією, в четвертій – бабки за материнською лінією і т.д. У нашому випадку складений герб має, крім чотирьох частин, також середній щиток – зображенням власне родового знаку князів Заславських, що в принципі також відповідає тогочасній геральдичній практиці.

Використання середнього щитка в якості додаткового поля загалом варто віднести до прикметних рис русько-литовської князівської геральдики,

⁸ ЦДІАК України. – Ф. 221, оп. 1, спр. 78, арк. 52 зв.; ф. 256, оп. 1, спр. 158, арк. 2 зв.; ф. 2228, оп. 1, спр. 7, арк. 1 (овальна, 37x32 мм).

⁹ Там само. – Ф. 2228, оп. 1, спр. 9, арк. 1 (овальна, 29x25 мм).

¹⁰ AGAD. – Zbiór Aleksandra Czołowskiego. – Sygn. 637, s. 30 (овальна, 53x46 мм).

що пов'язано з практикою уживання окремими княжими домами відразу двох геральдичних знаків: одного – власне родового, як правило, на основі знакоподібної конструкції, другого – герба, що вказував на династичне походження певного княжого роду. Найпоширенішими гербами цієї останньої групи були: Погоня литовська (озброєний мечем рицар на коні), що декларувало генезу роду від Гедиміна, Погоня руська (святий Юрій на коні пробиває списом змія), який уживали княжі доми, що мали руське походження.

Крім того, подібний династичний характер мали герби Китаврус та Сокольничий. На першому зображався китаврус, який тримає напнущий лук і цілить стрілою у власний хвіст у вигляді змії. Користувалися ним литовські князі Гольшанські, Свирські та Гедройці¹¹. На другому гербі бачимо рицаря на коні, який тримає на правиці птаха. Уживали його роди, що походили від московської княжої династії (наприклад, Ярославичі Боровські)¹².

Практика використання двох гербів, вимагала додаткового, п'ятого, поля, яким зазвичай ставав середній щиток, з власне родовим знаком. На печатах князя Владислава-Домініка маємо два таких герба – родовий (в середньому щитку) і династичний (святий Юрій – в першій частині). В дещо іншому розташуванні ці фігури присутні також на печатці його батька князя Олександра Заславського, датованій 1607 роком, – родовий знак знаходився в другій частині чотиридільного півкруглого барокового щита, а зображення святого Юрія – в середньому щитку¹³.

Саме князі Заславські свого часу першими з-посеред волинських княжих родів руського походження почали використовувати в якості династичного герба Погоню руську. Зміна, схоже, відбулася у період між 1536 і 1546 рр., коли представники цього роду судилися з князями Острозькими за спадщину Андрія Заславського¹⁴. Гострота конфлікту зумовила відмову князя Кузьми Заславського від використання спільног з Острозькими родового герба¹⁵, який на той час мав вигляд з'єднаних стовпом двох півкіл над шестипроменевою зіркою (бачимо цей знак на печатці князя Кузьми ще в 1533 р.)¹⁶. На пізніших печатах Заславського (1546¹⁷, 1551¹⁸) був зображений святий воїн-змієборець, інтерпретований пізнішими джерелами як святий Юрій.

¹¹ Однороженко О. Князівська геральдика Волині. – С. 164-177; Однороженко О. Руські королівські, господарські та князівські печатки XIII-XVI ст. – С. 88-89, 122-123, 156-159, 171-173.

¹² Однороженко О. Руські королівські, господарські та князівські печатки XIII-XVI ст. – С. 139.

¹³ ANK. – AS. – Teka XIII, plik 58, s. 263.

¹⁴ Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy. – S. 595; Собчук В.Д. Спори князів Острозьких і Жаславських за маєтки // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». – Острог, 2008. – Вип. 13. – С. 363-377.

¹⁵ Детальніше див.: Однороженко О. Князівська геральдика Волині. – С. 36-42.

¹⁶ AGAD. – Zbiór dokumentów pergaminowych. – Sygn. 4790.

¹⁷ ANK. – AS. – Teka V, plik 44.

¹⁸ Там само. – Teka VII, plik 64.

Печатки князя Кузьми Заславського 1533, 1546 і 1551 рр.

В другій половині XVI ст. Погоню руську в якості династичного герба почали використовувати князі Острозькі, а згодом – князі Четвертинські та ін. В свою чергу, князі Заславські від 1561 р. повернулися до використання спільногого з Острозькими герба на основі родового знаку, який у цей період зазнав певної трансформації, набувши вигляду стріли вістрям вгору над півколом, що лежить кінцями додолу над шестипроменевою зіркою, здолу півмісяць, що лежить рогами догори. Від цього року відома печатка Януша Кузьмича Заславського, в полі якої присутній складений щит з обома княжими гербами¹⁹.

Таким чином, від останньої третини XVI ст. обидві фамілії нашадків князя Данила з Острога користувалися одразу двома гербами – родовим знаком і Погонею руською. Таким чином вони повернулися до традиції уживання спільних геральдичних знаків, яка була тимчасово порушенена в середині XVI ст.

Дана обставина є важливою для теми нашої розвідки, оскільки матір'ю Владислава-Домініка Заславського була Єфросинія Острозька, яка мала користуватися обома родовими гербами. На жаль, печатки цієї жінки нам не відомі. Натомість на печатках її батька князя Януша Острозького бачимо багаточастинні герби з родовим знаком і Погонею руською. На печатці 1593-1594 рр. – в середньому щитку і першій частині чотиридільного щита²⁰. На печатці 1595-1598 рр. – в першій і третьій частинах²¹. На печатці 1605 р. – в другій і першій частинах відповідно²². На в'їзній брамі Дубненського замку від початку XVII ст. герб князя Януша Костянтиновича також має родовий знак (в середньому щитку) і зображення святого Юрія на коні (в першій частині)²³.

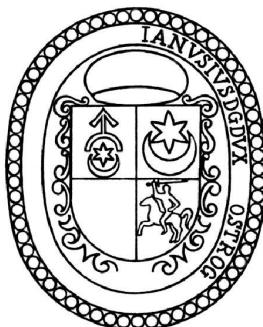
¹⁹ ANK. – AS. – Teka IX, plik 26.

²⁰ AGAD. – Archiwum Zamoyskich. – Sygn. 222, s. 13, 18, 22, 24, 93.

²¹ ІДІАК України. – Ф. 2228, оп. 1, спр. 386, арк. 3; AGAD. – Archiwum Radziwillów. Dział V. – Sygn. 11077, s. 30; ANK. – Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa, Dyplomy pergaminowe 966.

²² ANK. – AS. – Zbiór dokumentów pergaminowych. – Sygn. 291.

²³ Пожарський А. Герби на стінах Дубенського замку // Четверта наукова геральдична конференція. – Львів, 1994. – С. 60-61; Назаренко Є. Герб Острозьких і початок геральдичної поезії в Україні. – С. 3; Назаренко Є. Зображення герба Острозьких на книгах і архітектур-

*Печатка князя
Януша Острозького
1595 р.*

*Герб князя Януша
Острозького на в'їзній
брамі Дубненського
замку початку XVII ст.*

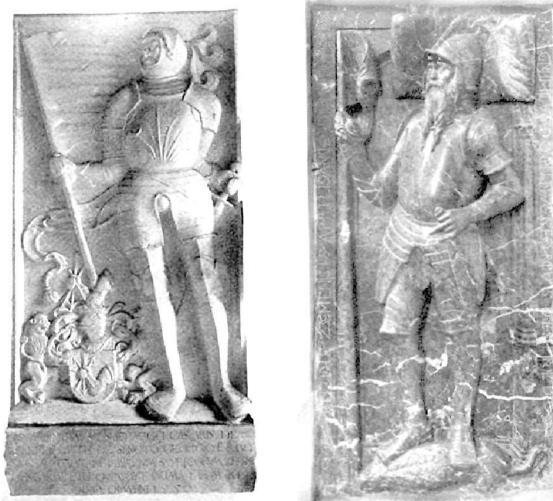
Таким чином, в складеному гербі князя Владислава-Домініка знаки батька і матері мали співпадати, а тому не було потреби їх дублювання в окремих частинах – спільні острозько-заславські герби займали середній щиток і першу частину чотиридільного щита. Втім, з огляду на нехарактерне для руської геральдики повне співпадіння батьківських і материнських знаків, їх могли зінтерпретувати в той спосіб, що родовим знаком позначено князів Заславських (батька), а гербом зі святим Юрієм князів Острозьких (матір), що відповідало б загальним принципам утворення складних геральдичних конструкцій з генеалогічними програмами.

Не менше питань виникає і з порядком розташування гербів предків у наступних частинах багатодільного герба Владислава-Домініка Заславського. В другому щитку, відповідно до тогочасної практики складання гербів з генеалогічними програмами, мав би знаходитися герб Погоня литовська, яким користувалася княжна Олександра Сангушківна – бабка князя за батьківською лінією. Натомість, бачимо тут герб бабки по лінії матері Єфросинії Острозької – Сузанни Шереді. Гербом цього баронського дому було характерне для угорської геральдики зображення з мілitarною символікою – закута в срібні лати рука тримає три золоті стріли зі срібним пір’ям в зірку в червоному полі щита, над яким розташовано шолом з червоно-золотим наметом під шоломовою короною, в нашоломнику – та сама рука зі стрілами, щит тримають два лева.

Саме це зображення присутнє на намогильній плиті діда Сузанни – Каспара Шереді († 1550) в святоюрському костелі св. Юрія. Цей же герб, зображеній у ренесансовому щиті, міститься на одній із плит, що прикрашає

них пам’ятках. – С. 5; Гаськевич О. Замки Західної України. Путівник. – Львів, 2011. – С. 44; Вечерський В. Фортеці й замки України. – Київ, 2011. – С. 414; Липа К. Твердині князів Острозьких. Замки, монастири, храми XIV-XVII століття. – Київ, 2014. – С. 36-37.

капличку, встановлену 1590 року князем Янушем Острозьким та його дружиною Сузанною поблизу Бардієва на місці смерті Каспера Шереді²⁴. Подібним чином родовий герб представлено також на надгробку Дьордя Шереді в бардіївському костелі св. Егідія²⁵.

Намогильні плити Каспера і Дьордя Шереді

Родовий знак Сузанни Шереді, який незмінно присутній у другій частині багатодільного герба князя Владислава-Домініка Заславського, описаний також авторами річнополітських гербівників. Зокрема, під назвою «Рука II» його представлено в класичній праці Шимона Окольського²⁶.

У двох видозмінах цей знак згадує і Каспер Несецький. У першому випадку автор посилається на інформацію Окольського та складений герб з Дубенського замку, що міг належати тому ж таки князю Владиславу-Домініку – «Ręka w herbie ... Okolski tom II, fol. 603, Klejnoty fol. 106, ba i mnie się w Dubnie dostało widzieć między herbami książęcemi, 2-do loco, rękę, po ramię zbrojną, prawą, w polu czerwonem, która na prawy bok tarczy trzymała trzy strzały, dwie pobocznie na krzyż złożone, żeleżcem na dół obrócone, trzecia we środku ich prosto ułożona, ostrzem do góry, wszystkie złote, pióra u nich srebrne»²⁷.

Інший варіант, із зображенням двох стріл замість трьох, автор найбільшого річнополітського гербівника бачив у складеному щиті на

²⁴ Князі Острозькі / Автори: О. Дзярнович, Р. Рагускене, І. Тесленко, Б. Черкас, під наук. ред. І. Тесленка. – Київ, 2014. – С. 232–233; hu.wikibooks.org/wiki/Címerhatározó/Serédy_címer [відвідано 20.06.2016].

²⁵ Князі Острозькі. – С. 233; hu.wikibooks.org/wiki/Címerhatározó/Serédy_címer [відвідано 20.06.2016].

²⁶ Okolski S. Orbis Polonus. – Cracoviae, 1643. – Vol. 2. – P. 603-604 («Ręka seu Manvs secundo. Delineatio: Est manus loricata cum brachio, tenet manu tres sagittas quasi distinctas»).

²⁷ Niesiecki K. Herbarz Polski. – Lipsk, 1841. – T. 8. – S. 102.

стінах францисканського костелу в Межирічі-Острозькому – «W kościele także miedzyrzeckim OO. Franciszkanów pod Ostrogiem, jest takaż ręka, która na lewy bok tarczy, i tylko dwie strzały trzyma, na krzyż złożone, ostrzem na dól»²⁸.

Герб іншої бабки Владислава-Домініка Олександри Сангушківни посунуто аж у четверту частину його багатодільного щита. Характерно, що представлений на печатках князя герб Санґушків (озброєний шаблею рицар на коні) відповідає зображеню на найраніших печатках княгині Олександри від 1579-1581²⁹ і 1585 рр.³⁰ На дещо пізніших її ж печатках (1585³¹, 1587-1593³²) бачимо рицаря, озброєного не шаблею, а мечем. Врешті, на печатках Олександри Санґушківни від 7 липня³³ і 20 серпня 1595 р.³⁴ та 1598-1602 рр.³⁵ рицар крім меча в правиці має також щит у лівій руці.

Печатки княгині Олександри Санґушківни 1579-1587 pp.

²⁸ Niesiecki K. Herbarz Polski. – T. 8. – S. 103.

²⁹ ANK. – AS. – Teka XIV a, plik 11; teka XV, plik 25.

³⁰ Там само. – Teka XVI a, plik 9; plik 78.

³¹ Там само. – Plik 85.

³² ЦДІАК України. – Ф. 223, оп. 1, спр. 12, арк. 4 зв.; спр. 16, арк. 1 зв.; спр. 18, арк. 2; AGAD. – Archiwum Zamoyskich. – Sygn. 2633, s. 108; ANK. – AS. – Teka XVII, plik 80; plik 81; plik 90; plik 91; plik 98; teka XVIII a, plik 73; teka XX, plik 8; plik 11; plik 12, s. 86, 90; plik 17; plik 18; plik 19; plik 20; plik 21; plik 24.

³³ ANK. – AS. – Teka XXI, plik 53.

³⁴ Там само. – Teka XXI, plik 79.

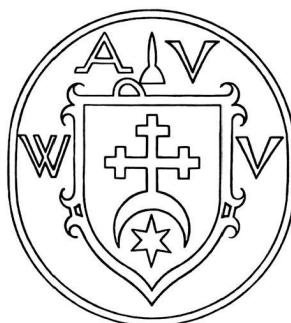
³⁵ Там само. – Teka XXIII, plik 36; plik 64; teka XXIV, plik 108, s. 745; plik 110.

Утім, найбільш несподіваним в усій геральдично-генеалогічній конструкції на печатках Владислава-Домініка є розміщення в третій частині його багатодільного щита герба князів Вишневецьких – перехрещеного хреста над півмісяцем і зіркою. Серед найближчих предків князя представницею цього роду є його прарабабка – княгиня Катерина Іванівна Вишневецька. На її печатці від 1555 р. знаходився той самий знак, що і в третій частині складеного герба Владислава-Домініка³⁶. Подібним чином представлено родовий герб і на печатках її братів – Дмитра (1563 р.³⁷), Андрія (1559-1583 рр.³⁸) та Костянтина (1571 р.³⁹) Івановичів.

Наразі важко сказати, з якої причини для презентації генеалогічної програми князя Владислава-Домініка Заславського обрано саме герб прарабабки, минаючи таким чином геральдичні знаки близьких предків князя панів Кирдеєвичів, графів Ходкевичів і Тарновських, князів Дубровицьких-Гольшанських і Деспотів Бранковичів. Вірогідно, Владислав-Домінік з певних резонів цінував саме спорідненість з князями Вишневецькими, що і заманіfestував у своєму складеному гербі, посунувши навіть герб своєї бабки, представниці не менш визначної княжої родини Сангушків, на невідповідне п'яте місце багатодільного щита.

Печатка княгині
Катерини Іванівни
Вишневецької 1555 р.

Печатка князя
Андрія Івановича
Вишневецького 1582 р.

Таким чином, на прикладі геральдично-сфрагістичного комплексу, що належав острозькому ординату Владиславу-Домініку Заславському, можемо констатувати виразну варіативність у підходах до створення складених

³⁶ AGAD. – Zbiór dokumentów pergaminowych. – Sygn. 7715.

³⁷ Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. – Відділ рукописів. – Ф. 5, оп. 1, спр. 4043, арк. 26; Піддубняк О. Документ з печаткою Дмитра Вишневецького // Знак. – Львів, 1996. – Ч. 11. – С. 3, мал. 3.

³⁸ ЦДІАК України. – Ф. 220, оп. 1, спр. 37; Цітоў А. Пячаткі старожытнай Беларусі. – Мінск, 1993. – С. 76-77, мал. 117-120.

³⁹ ANK. – AS. – Тека XII, plik 86.

гербів з генеалогічними програмами. В описаних вище видозмінах герба спостерігаємо щонайменше три суттєвих відступи від тогочасної практики складання геральдично-генеалогічних конструкцій: представлення родів батька і матері одними й тими ж геральдичними знаками, заміна місцями гербів бабусь, включення до складеного герба знака прапрабабки, залишаючи остроронь герби близьчих предків, з метою підкреслення спорідненості з одним із найвизначніших княжих родів тогочасної Русі.

Все це дозволяє суттєво скорегувати наші уявлення не лише стосовно принципів складання гербів з розширеними генеалогічними програмами, які були однією з візитних карток річнополітської геральдики, але також зробити деякі спостереження над самоусвідомленням представників тогочасної руської аристократії, які за допомогою геральдичних засобів маніфестивали знатність свого походження та зв'язок з іншими визначними родами.